

Latvijas Republikas tiesībsargs

Pētījums par Latvijas Republikas tiesiskā regulējuma par miruša cilvēka audu un orgānu izņemšanu izmantošanai medicīnā atbilstību cilvēktiesību standartiem

Pētījuma mērķis

- Noskaidrot, vai Latvijā pastāv efektīvas procesuālās tiesību garantijas, lai nodrošinātu personu tiesību aizsardzību pret patvaļu audu un orgānu izņemšanā un izmantošanā;
- Noskaidrot audu un orgānu izņemšanai nepieciešamos priekšnoteikumus Latvijā attiecībā uz miruša donora sniegto atļauju vai aizliegumu izmantot orgānus, audus medicīnai un izvērtēt to atbilstību cilvēktiesību standartiem.

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Izvēles pastāvēšana par gribas paušanu

Indivīds **var reģistrēt** savu izvēli atļaut vai aizliegt

Indivīdam **ir pienākums** reģistrēt savu izvēli atļaut vai aizliegt

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Pastāvošās sistēmas

Izteiktās piekrišanas sistēma jeb iekļaušanas sistēma («opting-in» vai «contracting-in»)

* *vājā* izteiktās piekrišanas sistēma (Apvienotā Karaliste)

* *stiprā* izteiktās piekrišanas sistēma

Prezumētās piekrišanas sistēma («opting-out» vai «contracting out»)

* *stiprā* prezumētās piekrišanas sistēma (Austrija)

* *stiprā* prezumētās piekrišanas sistēma, kas neietver atsevišķas personu grupas (Singapūra)

* *vājā* prezumētās piekrišanas sistēma:

a) nav nepieciešams konsultēties ar tuvākajiem piederīgajiem (Beļģija)

b) ir nepieciešams uzklaut tuviniekus (Spānija)

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Prezumētās piekrišanas priekšnoteikumi

1. Personas ir informētas par valstī pastāvošo sistēmu un par savas darbības vai bezdarbības sekām;
2. Personām ir dots saprātīgs laiks, lai izteiktu savu piekrišanu vai aizliegumu;
3. Personām bez apgrūtinājumiem ir iespēja izteikt vai mainīt savu gribu;
4. Sabiedrības atbalstošā nostāja. Pieņemumam par gatavību ziedot ir jābūt balstītam uz empīriskiem pierādījumiem (aptaujām, pētījumiem, u.c.).

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Starptautiskajos dokumentos noteiktie orgānu transplantācijas pamatprincipi

- Pasaules Veselības organizācijas asamblejas 1991. gadā pieņemtie orgānu transplantācijas pamatprincipi;
- Pasaules Veselības organizācijas 2009. gadā pieņemtie papildinājumi pie noteiktajiem principiem un tiem pievienotie komentāri;
- Stambulas deklarācija par orgānu tirdzniecību un transplantācijas tūrismu;
- Eiropas Padomes Ministru komitejas rezolūcija Nr. (78) 29 par dalībvalstu tiesību aktu harmonizēšanu attiecībā uz cilvēka izcelsmes substāncu izņemšanu, pārstādīšanu un transplantāciju;
- Eiropas Padome 1997. gadā pieņēma Konvenciju par cilvēka cieņas un cilvēktiesību aizsardzību bioloģijā un medicīnā: konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu (Biomedicīnas konvencija) un 2002.gada Biomedicīnas konvencijas papildprotokols par cilvēka izcelsmes audu un orgānu transplantāciju (Transplantācijas protokols);
- Eiropas Padomes 2014. gada 9. jūlijā pieņemtā Konvencija par cīņu pret cilvēku orgānu tirdzniecību;
- Eiropas Dabaszinātņu un jauno tehnoloģiju ētikas grupas 1998. gada 21. jūlijā Eiropas Komisijai sniegtais viedoklis Nr. 11 par cilvēku audu uzkrāšanas ētiskajiem aspektiem;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/23/EK par kvalitātes un drošības standartu noteikšanu cilvēka audu un šūnu ziedošanai, ieguvei, testēšanai, apstrādei, konservācijai, uzglabāšanai un izplatīšanai .

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse

- Deniss un citi pret Apvienoto Karalisti (Nr. 76573/01, 02.07.2002)
- Petrova pret Latviju (Nr. 4605/05, 24.06.2014)
- Elberte pret Latviju (Nr. 61243/08, 13.01.2015)
- Sablina un citi pret Krieviju (Nr. 4460/16, lieta atrodas izskatīšanā)
- Valyushchenko pret Krieviju (Nr.51283/14, lieta atrodas izskatīšanā)
- Polat pret Austriju (Nr.12886/16, lieta atrodas izskatīšanā)

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Latvijas tiesiskā regulējuma analīze

- 1) Likums par “Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēka audu un orgānu izmantošanu medicīnā” [[pieņemts 15.12.1992](#)];
- 2) Ministru Kabineta noteikumi Nr.131 “Iedzīvotāju reģistrā iekļauto ziņu aktualizēšanas kārtība” [pieņemts 15.02.2011].

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Latvijas tiesiskā regulējuma analīze

1. Piekrišanas sniegšana;
2. Sabiedrības informēšana;
3. Aizlieguma vai atļaujas noformēšana;
4. Tuvinieku tiesības;
5. Bērni;
6. Personas ar ierobežotu rīcībspēju.

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Latvijas Republikas tiesībsargs

Pētījums interesentiem būs pieejams Tiesībsarga mājas lapā
<http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/petijumi-un-publikacijas/petijumi>